

Hållbara mänskliga rättigheter

av

Imelda Bengmark

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSG31
Termin: Höstterminen 2016
Handledare: Andreas Tullberg & Frida Nilsson
Omfång: Antal ord (10000-15000)

Abstract

Idag befinner vi oss i en allvarlig situation av klimatförändringar där vi måste skapa en hållbar utveckling för att vi och framtida generationer ska överleva och tackla klimatförändringarna. Detta påverkar inte minst de mänskliga rättigheterna, då de redan mest utsatta människorna lider konsekvenserna av såväl klimatförändringar som de åtgärder vi tar för att mildra och förhindra dem. Således existerar det ojämlika och orättvisa strukturer som leder till att de redan mest utsatta människornas rättigheter undermineras på grund av detta. Denna uppsats undersöker FN:s underorgan OHCHR:s diskurs om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar med syfte att belysa om underorganet, som har unikt mandat från det internationella samfundet att främja och skydda de mänskliga rättigheterna, motverkar eller upprätthåller dessa ojämlika och orättvisa strukturer som leder till underminerade rättigheter för de redan mest utsatta människorna. Undersökningen av OHCHR:s diskurs utförs med hjälp av van Dijks kritiska diskursanalys både som teori och metod. De tre diskussionsunderlag som uppkom då OHCHR arrangerade ett expertmöte om mänskliga rättigheter och klimatförändringar mellan den sjätte och sjunde oktober 2016, utgör materialet som granskas. Tidigare forskning om mänskliga rättigheter i samband med klimatförändringar präglar även undersökningen, där tidigare forskares perspektiv på ämnet diskuteras i relation till OHCHR:s diskurs. Utifrån analysen av det diskursiva ramverket samt diskursiva strategier och strukturer i OHCHR:s diskussionsdokument framkommer det, att underorganets diskurs är högst problematisk för att uppnå en hållbar utveckling där de redan mest utsatta människornas mänskliga rättigheter slutar undermineras.

Nyckelord: Mänskliga rättigheter, klimatförändringar, OHCHR, kritisk diskursanalys, hållbar utveckling.

Förkortningar

Konventionen om avskaffandet av diskriminering av kvinnor	CEDAW
Förenta Nationernas klimatkonferens i Cancún 2010	COP16
Förenta Nationernas klimatkonferens i Paris 2015	COP21
Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	CRPD
Förenta Nationerna	FN
Internationella Valutafonden	IMF
Internationella myndigheter och organisationer inom migration	IOM
Förenta Nationernas klimatpanel	IPCC
Kontoret för Förenta Nationernas högkommissarie för mänskliga rättigheter	OHCHR
Deklarationen om urbefolkningars rättigheter	UNDRIP
Klimatkonventionen	UNFCCC
Förenta Nationernas flyktingkommissarie	UNHCR
Världshandelsorganisationen	WTO

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund.....	1
1.2	Problemformulering, syfte och frågeställning	3
1.3	Material och avgränsningar	4
1.3.1	<i>Diskussionsdokumenten</i>	5
2	Litteraturoversikt och tidigare forskning	7
2.1	Sambandet mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar	7
2.2	Det problematiska med människorättsdiskursen i kontexten klimatförändringar	9
2.3	Klimaträttvisa och skyldighetsbärare	11
3	Teori och metod	13
3.1	Teori.....	13
3.2	Metod.....	16
3.2.1	<i>Det diskursiva ramverket</i>	17
3.2.2	<i>Diskursiva strukturer och strategier</i>	18
4	Analys	21
4.1	Analys av det diskursiva ramverket.....	21
4.2	Analys av diskursiva strukturer och strategier.....	23
4.2.1	<i>''The rights of those disproportionately impacted by climate change''</i>	23
4.2.2	<i>''Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change''</i>	28
4.2.3	<i>''Taking action on human rights and climate change''</i>	32
5	Resultat och diskussion	34
5.1	Resultat	34
5.2	Diskussion.....	35
5.2.1	<i>Diskussion om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar</i>	36
5.2.2	<i>Slutdiskussion</i>	38
	Referenser	39

1 Inledning

Min studie är inspirerad av forskaren Johan Rockström som är professor i miljövetenskap vid Stockholms universitet. Rockström är en internationellt erkänd forskare inom hållbarhetsfrågor och har tillsammans med fotografen och filmaren Mattias Klum skrivit boken *Big World Small Planet – välfärd inom planetens gränser*.¹ Deras bok öppnade upp mina ögon inför de akuta bekymmer vi på planeten jorden står inför vad gäller att skapa en hållbar utveckling för att vi och framtida generationer ska överleva och tackla klimatförändringar. Av den anledningen har jag valt att inleda min uppsats med ett bakgrundsavsnitt, som förklarar vilka utmaningar vi står inför idag, utifrån Rockströms och Klums bok. Sedan kommer jag förklara hur dessa utmaningar även orsakar människorättsproblem med hjälp av före detta högkommissarien för mänskliga rättigheter, Mary Robinson, som konkretiserar hur klimatförändringar utgör ett hot mot de mänskliga rättigheterna.

1.1 Bakgrund

Rockström och Klum inleder sin bok med att förklara den akuta situationen vi befinner oss i idag, vilket framgår av citatet nedan:

Tidigare har det alltid sagts att moder jord förlåter alla sparkar och slag, att hon aldrig slår tillbaka, att obegränsad, materiell tillväxt därför är möjlig. Kanhända var det så på den tiden då vi bodde i en relativt liten värld på en relativt stor planet, men numera håller det inte längre. Sedan cirka 25 år bor vi i en stor värld på en liten planet och nu börjar räkningarna att komma i form av extrema väder-

---

¹ Rockström, Johan, *Big world, small planet: välfärd inom planetens gränser*, Max Ström, Stockholm, 2015.

händelser, naturkatastrofer som leder till instabila priser på världens mat och övriga resurser.²

Miljöforskaren Rockström menar att vår planet pressas hårdare än någonsin då för många skogar avverkas, för många fiskar dras upp ur haven och för många arter utrotas. Enligt honom misshandlar vi vår planet med växthusgaser, havsförurning och kemiska föroreningar.³ På endast två generationer har vi människor förstört Jordens förmåga att fungera stabilt och förutsägbart. Vår planet slår nu tillbaka och vårt hem förändras. Rockström poängterar sedan att vad vi gör härnäst påverkar framtiden då natur, politik och ekonomi hänger ihop idag. Vilket färdmedel en pendlare i Stockholm väljer påverkar en boende i Ecuador.⁴ Vi kan inte längre inbilla oss att våra handlingar inte får konsekvenser eller att vi kan välja om vi vill bry oss om naturen eller inte. Det är hög tid att kämpa för att bevara vår natur om vi vill bevara vår välfärd och vårt välbefinnande, menar Rockström.⁵

Efter att ha läst Rockströms alarmerande bok började jag fundera över hur mänskliga rättigheter påverkas av klimatförändringar och de åtgärder vi tar för att begränsa dem och uppnå en hållbar utveckling. Före detta högkommissarien, Mary Robinson, svarade delvis på min fråga. Robinson belyste att de människor som redan är mest utsatta drabbas oproportionerligt hårt av klimatförändringar.⁶ Rikare länder är förmögna att vidta åtgärder mot stigande hav och döende åkrar, vilket innebär att de inte är lika hårt utsatta som de fattiga vars mänskliga rättigheter hotas av naturkatastrofer, svält och markförlust.⁷ Följaktligen betalar de redan mest utsatta människorna, det Rockström kallar för ”räkningar” från moder jord, i form av underminerade mänskliga rättigheter. Således är klimatförändringar relevanta för mänskliga rättigheter, eftersom klimatförändringar orsakar och

---

² Rockström, 2015, s. 11.

³ Rockström, 2015, s. 15.

⁴ Rockström, 2015, s. 16-17.

⁵ Rockström, 2015, s. 21-22.

⁶ Robinson, Mary, ”Foreword”, i Humphreys, Stephen (ed.), *Human Rights and Climate Change*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. xvii–xx, 2009, s. xvii.

⁷ Robinson, Mary, ”Why climate change is a threat to human rights”, *Ted – ideas worth spreading*, hämtad 02-01-17, 2015.

kommer fortsätta orsaka människorättskränkningar, vilket även Robinson poängterar.⁸

1.2 Problemformulering, syfte och frågeställning

Det existerar således ojämlika och orättvisa strukturer som leder till att de redan mest utsatta människorna lider konsekvenserna av klimatförändringar. För att kunna realisera mänskliga rättigheter idag och i framtiden måste vi alltså skapa en hållbar utveckling som motverkar detta.

Även FN:s klimatpanel IPCC har fastställt att människan påverkar klimatet och att klimatförändringar medför risker för mänskliga och naturliga system.⁹ Eftersom FN har enorm makt att definiera hur det internationella samfundet bör förhålla sig till mänskliga rättigheter då de författar människorättskonventioner och deklARATIONER, är det av intresse att undersöka hur de förhåller sig till mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar. Vidare har jag valt att undersöka FN:s underorgan OHCHR:s förhållningsätt till problematiken, eftersom de har ett unikt mandat från det internationella samfundet att främja och skydda de mänskliga rättigheterna.¹⁰ För att genomföra detta kommer jag använda mig av en kritisk diskursanalys.

Syftet med att belysa OHCHR:s diskurs ur ett kritiskt perspektiv är att ta reda på om underorganet, som är ämnat för att förbättra förverkligandet av allas rättigheter, motverkar eller upprätthåller ojämlika och orättvisa strukturer som underminerar rättigheterna hos de mest utsatta människorna. Min frågeställning lyder:

---

⁸ Robinson, Mary, ”Foreword”, i Humphreys, Stephen (ed.), *Human Rights and Climate Change*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. xvii–xx, 2009

⁹ IPCC, ”Summary for policymakers” i *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Field, C.B., V.R. Barros, D.J. Dokken, K.J. Mach, M.D. Mastrandrea, T.E. Bilir, M. Chatterjee, K.L. Ebi, Y.O. Estrada, R.C. Genova, B. Girma, E.S. Kissel, A.N. Levy, S. MacCracken, P.R. Mastrandrea, and L.L. White (eds.)], Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, pp. 1-32, 2014, s. 3.

¹⁰ OHCHR, ”Who we are”, hämtat 05-01-17.

Hur talar OHCHR om de mest utsatta människornas mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar, ur ett kritiskt perspektiv?

1.3 Material och avgränsningar

För att undersöka OHCHR:s diskurs, om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar, har jag valt att granska tre diskussionsunderlag som uppkom då OHCHR arrangerade ett expertmöte om klimatförändringar och mänskliga rättigheter mellan den sjätte och sjunde oktober 2016. Mötet för- enade stater, icke-statliga organisationer, FN-organ och experter i syfte att reflektera över konsekvenserna av de senaste statliga åtaganden. De diskute- rade Parisavtalet och Klimatkonventionen UNFCCC, som är relaterade till de mänskliga rättigheterna och klimatförändringar. De tre diskussionsun- derlagen som expertmötet informerades av är: *''The rights of persons, groups and peoples disproportionately impacted by climate change''*; *''Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change''*; och *''Taking action on human rights and climate change''*, vilka är av en omfattning på tjugosju sidor.¹¹

Mina bevekelsegrunder för att använda de tre diskussionsdokumen- ten är att alla dokument nämner att de inte är menade som en komplett undersökning av de ämnen de tar upp utan endast generera och stödja ex- pertdiskussionen.¹² Det innebär att de inte kommer med konkreta förslag el- ler lösningar på problemet. Dock är det intressant att undersöka denna ar- betsprozess eftersom tidigare forskning främst undersökt slutprodukter från FN om mänskliga rättigheter i samband med klimatförändringar, vilket mitt avsnitt om tidigare forskning kommer visa. Ytterligare en anledning till att

---

¹¹ OHCHR, *''Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016''*, hämtad 20-11-16.

¹² OHCHR, *''The rights of those disproportionately impacted by climate change''*, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 2016, s. 1; OHCHR, *''Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change''*, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 2016, s. 1; OHCHR, *''Taking Action on Human Rights and Climate Change''*, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 2016, s. 1.

jag avgränsat mig till dessa diskussionsdokument som primärmaterial är att de fokuserar på de mest utsatta människorna i kontexten klimatförändringar. Under avsnittet nedan kommer diskussionsdokumenten beskrivas ytterligare för att visa hur de är utformade och vad de handlar om.

1.3.1 Diskussionsdokumenten

Diskussionsdokumentet *''The rights of those disproportionately impacted by climate change''* är utarbetat av OHCHR, för att generera en diskussion på expertmötet som behandlar individuella- och grupprättigheter för dem som är oproportionerligt påverkade av klimatförändringar.¹³ Dokumentet erkänner att klimatförändringar kommer att påverka dem som redan är mest utsatta och fokuserar således på ursprungsbefolkningar, kvinnor, barn och personer med funktionshinder.¹⁴ De poängterar dessutom att klimaträttvisa kräver att klimatåtgärder är samspelta med nuvarande mänskliga rättigheter.¹⁵

Det andra diskussionsdokumentet *''Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change''* är utarbetat av Mary Robinson-stiftelsen Klimaträttvisa, i samråd med en beredningsgrupp som var organiserad av OHCHR. Dokumentet upprättades i syfte att generera en diskussion om rättigheter för människor som har förskjutits på grund av klimatförändringar.¹⁶ Likt föregående dokument, fastställs det att klimaträttvisa kräver att man respekterar och skyddar mänskliga rättigheter för människor som har förskjutits eller riskerar det på grund av klimatförändringar. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt kvinnor, flickor, ursprungsbefolkningar, äldre och människor med funktionsnedsättning. De belyser även att åtgärder för att mildra och anpassa sig till klimatförändringar,

---

¹³ OHCHR, *''The rights of those disproportionately impacted by climate change''*, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 1.

¹⁴ OHCHR, *''The rights of those disproportionately impacted by climate change''*, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 1.

¹⁵ OHCHR, *''The rights of those disproportionately impacted by climate change''*, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 2.

¹⁶ OHCHR, *''Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change''*, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 1.

som storskaliga markförvärv för produktion av biobränsle, skogsskydd eller statsledd omlokalisering, utgör ytterligare en orsak till förskjutning utan full respekt för mänskliga rättigheter.¹⁷

Det sista diskussionsdokumentet ”*Taking Action on Human Rights and Climate Change*” utarbetades av OHCHR och adresserar potentiella vägar för rättighetsbaserade klimatåtgärder. Likt föregående diskussionsdokument betonar de att försök att anpassa sig till och mildra klimatpåverkan endast är effektiva om de förekommer i samband med att möjliggöra ett rättsligt ramverk som är informerat av mänskliga rättigheter som rätten till information, deltagande och tillgång till rättslig prövning.¹⁸ De tar även upp att stater är skyldighetsbärare för uppfyllandet av mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar, stater har skyldigheten att respektera, skydda, främja och uppfylla de mänskliga rättigheterna för alla.¹⁹

Följaktligen fokuserar OHCHR på de mest utsatta människornas rättigheter i dessa dokument, vilket är av intresse för min undersökning. Nedan kommer jag presentera forskningsläget kring mänskliga rättigheter i samband med klimatförändringar eftersom det kommer prägla det teoretiska perspektivet, jag kommer undersöka dessa dokument utifrån.

---

¹⁷ OHCHR, ”Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 2.

¹⁸ OHCHR, ”Taking Action on Human Rights and Climate Change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 1.

¹⁹ OHCHR, ”Taking Action on Human Rights and Climate Change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 2.

2 Litteraturoversikt och tidigare forskning

Det existerar en del forskning om mänskliga rättigheter i samband med klimatförändringar. Av den anledningen har jag valt att avgränsa mig till de senaste publikationerna jag funnit samt de publikationer som fokuserar på de ämnen som är av relevans för min studie. Vidare har jag valt att dela in detta avsnitt utifrån dessa ämnen, vilka är: Sambandet mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar; Det problematiska med människorättsdiskursen i kontexten klimatförändringar; och Klimaträttvisa och skyldighetsbärare.

2.1 Sambandet mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar

Kerri Woods poängterar i boken *Human Rights and Environmental Sustainability*, att mänskliga rättigheter och miljömässig hållbarhet oundvikligen hör ihop eftersom de påverkar varandra i en globaliserad värld. Woods belyser att globaliseringen av mänskliga rättigheter som sägs ha bringat större frihet överallt, även har bringat ytterligare miljömässig förstörelse som i sin tur underminerat mänskliga rättigheter i vissa delar av världen. Av den anledningen är det nödvändigt att människorättsteoretiker funderar över de konceptuella och normativa problemen som följer av denna interaktion.²⁰ Författaren belyser att fattiga utvecklingsländer har blivit starkt rekommenderade av IMF att välkomna utländsk investering samt att investera i expor-

---

²⁰ Woods, Kerri., *Human Rights and Environmental Sustainability* [Elektronisk resurs], Edward Elgar Publishing, 2010, s. 3.

torienterade industrier.²¹ Detta har sedan lett till att miljöförstörande och resursutkrävande industrier har kunnat omplaceras från rikare länder till utvecklingsländer, då kostnaderna för miljöförstöring är billigare i utvecklingsländer än utvecklade länder.²² Således förflyttas de rikare samhällenas fotavtryck på miljön till de fattigare länderna vars befolkning får lida konsekvenserna.²³

Alison Blaiklock och Carmel Williams har undersökt mänskligorättsdiskursen i FN-dokument som ”The Addis Ababa Action Agenda on Financing Development” och ”The Paris Agreement”. De fokuserar främst på var och hur begreppet mänskliga rättigheter används i dokumenten, då de anser att det i hög grad påverkar mänskliga rättigheters inverkan.²⁴ Likt Woods, problematiserar de erkännandet av globaliseringens bidrag till mänskliga rättigheter och utveckling då det ofta underminerar mänskliga rättigheter och medför ett fokus på vinst istället för hållbar utveckling.²⁵

Även Stephen Humphreys belyser sambandet mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar i antologin *Human Rights and Climate Change*. Humphreys betonar att klimatförändringar underminerar och kommer fortsätta underminera realiseringen av en del internationellt skyddade rättigheter. Precis som Woods nämner författaren att de värsta effekterna av klimatförändringar drabbar dem, vars rättigheter redan inte tillgodoses.²⁶ Sedan definieras det nyanserade sambandet mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar mer utförligt. Utvinning av fossila bränslen och avskogning i fattiga länder som ofta har färre sociala- och miljöregleringar, bidrar direkt till globala miljöskador som i sin tur genererar brott mot de mänskliga rättigheterna i samma länder samt på andra håll. En ytterligare

---

²¹ Woods, 2010, s. 14.

²² Woods, 2010, s. 17.

²³ Woods, 2010, s. 13.

²⁴ Blaiklock, A, Williams, C, ”Human Rights Discourse in the Sustainable Development Agenda Avoids Obligations and Entitlements”, *International Journal Of Health Policy & Management*, pp. 387-390, Business Source Complete, EBSCOhost, 2016, s. 387.

²⁵ Blaiklock, Williams, 2016, s. 389.

²⁶ Humphreys, Stephen, ”Introduction: human rights and climate change”, i Humphreys, Stephen, (ed.) *Human Rights and Climate Change*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 1–34, 2009, s. 1.

problematik som tas upp är att det historiskt varit svårt att etablera en effektiv jurisdiktion för att utkräva ansvar i sådana fall.²⁷

Ytterligare en forskare som är framträdande inom ämnet mänskliga rättigheter i relation till klimatförändringar är Sumudu Atapattu som i artikeln *Climate Change, Human Rights, and COP 21*, undersöker Parisavtalet utifrån ett människorättsperspektiv. Hon styrker likt föregående forskare att de mest utsatta staterna och människorna som inte bidrar till problemet med klimatförändringar, kommer bli oproportionerligt påverkade av klimatförändringar.²⁸

Således existerar det ett samband mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar enligt dessa forskare. Det framgår tydligt att det är de rikare länderna som står för miljömässig förstörelse och klimatförändringar som de fattiga sedan får lida konsekvenserna av eftersom de utsätts för människorättskränkningar. Humphreys uttalar att bristen på ett effektivt rättsligt verktyg för att utkräva ansvar är problematiskt medan Blaiklock och Williams samt Woods problematiserar det internationella systemet av globalisering och utveckling som sägs vara fördelaktigt för mänskliga rättigheter.

2.2 Det problematiska med människorättsdiskursen i kontexten klimatförändringar

Woods fastslår att mänskliga rättigheter måste respekteras samtidigt som det är ett moraliskt imperativ att uppnå miljömässig hållbarhet. Däremot ifrågasätts idén att mänskliga rättigheter kan användas i sin nuvarande form för att uppnå miljömässig hållbarhet.²⁹ Globaliseringen av mänskliga rättigheter både som institution, idé och diskurs som används för att göra moraliska och

---

²⁷ Humphreys, Stephen, "Competing claims: human rights and climate harms", i Humphreys, Stephen, (ed.) *Human Rights and Climate Change*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 37–68, 2009, s. 59.

²⁸ Atapattu, Sumudu, "Climate Change, Human Rights, and COP 21", *Georgetown Journal Of International Affairs*, 17, 2, pp. 47-55, Political Science Complete, EBSCOhost, 2016, s. 52.

²⁹ Woods, 2010, s. 2.

politiska anspråk, är i sig relaterad till processer av politisk, social och ekonomisk globalisering. Den ekonomiska globaliseringen är inbäddad i globala institutioner som WTO och IMF, vilka är understödda av mäktiga stater som främjar ohållbara mönster av produktion och konsumtion. Detta orsakar människorättsproblem både direkt genom att generera klimatflyktingar och indirekt genom människorättsproblem som uppstår i en kontext av ökad osäkerhet. Av den anledningen anser Woods att det är nödvändigt att överväga om människorättsramverket är lämpligt att använda i klimatproblematik. Vidare belyser författaren att mänskliga rättigheter existerar inom en statscentralistisk struktur som kan utgöra ett hinder för hanteringen av klimatproblem.³⁰

Blaiklock och Williams problematiserar även människorättsdiskursen i kontexten klimatförändringar men deras synvinkel är aningen skild från Woods. I de FN-dokument de undersökte fann de att när människorättsdiskursen och rättighetstermer användes så undvek de erkännande av staters skyldigheter samt icke-statliga skyldighetsbärare och misslyckades därför med att adressera rättigheter som rättsliga berättiganden.³¹ I ”The Addis Ababa Action Agenda” var referenserna till mänskliga rättigheter associerade med ord som implicerar en mindre rättsligt bindande association. Referenserna till rättigheter i ”The Paris Agreement” fanns alla på ställen som är icke-bindande.³²

Blaiklock och Williams förklarar sedan att den användningen av människorättsdiskursen, utan reflektion över de mänskliga rättigheternas fulla syfte, främjar en sedvanlig användning av termen som underminerar meningen med mänskliga rättigheter. De poängterar därefter att det kan få väldiga implikationer för människors och skyldighetbärares förståelse för mänskliga rättigheters berättigande samt hur det civila samhället ser över människorättsituationer.³³

---

³⁰ Woods, 2010, s. 24.

³¹ Blaiklock, Williams, 2016, s. 388.

³² Blaiklock, Williams, 2016, s. 388.

³³ Blaiklock, Williams, 2016, s. 388.

Till skillnad från Blaiklock och Williams framhåller Atapattu att avsaknad av referenser till mänskliga rättigheter som i Parisavtalet inte påverkar staters internationella förpliktelser. Eftersom stater är skyldiga att verkställa sina internationella förpliktelser kommer det gälla även under klimatavtal. Dock hade ett explicit inkluderande av mänskliga rättigheter signalerat ett åtagande av mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar, anser Atapattu.³⁴

2.3 Klimaträttvisa och skyldighetsbärare

Forskaren Kerri Woods förhåller sig som sagt kritisk till det statscentralistiska inom mänskliga rättigheter, inte minst när det handlar om skyldighetsbärare för klimatförändringar. Det problematiska med en statscentralistisk syn på skyldigheter illustreras här med hjälp av Thomas Pogge. Pogge gör skillnad på en kränkning utförd av en statstjänsteman och en som inte är det. Enligt honom innebär en kränkning utförd av statstjänstemannen en människorättskränkning medan en privat medborgare inte kan utföra en människorättskränkning. Detta blir paradoxalt när staten som genom sina tjänstemän ska skydda de mänskliga rättigheterna som endast de själva kan kränka.³⁵ Woods belyser ytterligare en problematik som uppstår när staten ansvarar för mänskliga rättigheter. De människor som lever i så kallade ”failed states” och de som är statslösa, får inte sina rättigheter eftersom de inte har en stat som kan tillgodogöra dem.³⁶ Sedan föreslår Woods att en lösning är att göra individer snarare än stater ansvariga för mänskliga rättigheter, genom att erkänna en negativ skyldighet att inte stödja institutioner som medverkar till uteblivande av att tillgodogöra rättigheter till alla.³⁷

Stephen Humphreys problematiserar också människorättsramverket i fråga om skyldigheter och klimatförändringar. Eftersom regeringen ofta

---

³⁴ Atapattu, 2016, s. 49.

³⁵ Woods, 2010, s. 57.

³⁶ Woods, 2010, s. 58.

³⁷ Woods, 2010, s. 71.

hålls ansvarig för människorättskränkningar inom sin stat så uppstår en problematik när det ska översättas till skyldigheter i kontexten klimatförändringar. De klimatförändringar som sker i de mest utsatta staterna sker som sagt på grund av hur aktörer utanför den staten har agerat. Dessa aktörer är ofta diffusa och kan både vara offentliga och privata samt lokaliserade långt ifrån staten i fråga. Humphreys poängterar sedan att det är problematiskt eftersom mänskliga rättigheter inte kan skrida över internationella gränser för att utse skyldigheter i sådana fall.³⁸

Atapattu är till skillnad från ovan nämnda forskare inte lika skeptisk till det statscentralistiska inom mänskliga rättigheter. Hon anser att klimaträttvisa är ett oerhört viktigt verktyg för de sårbara för att kunna tillgodogöra sig rättigheter.³⁹ Vidare redogör hon för att klimaträttvisa består av fyra sammankopplade strängar: distributiv rättvisa, procedur-rättvisa, korrigerande rättvisa och social rättvisa. Den distributiva rättvisan kräver fördelning av förmåner och naturresurser. Medan procedur-rättvisan kräver rättvisa, öppna och inkluderande beslutsprocesser vilket sammanfaller med den internationella människorätten och en hållbar utveckling. Korrigerande rättvisa kräver kompensation för historiska skador och orättvisor medan social rättvisa främjar rättvis tillgång till resurser och icke-diskriminering.⁴⁰

Alltså existerar det viss meningsskiljaktighet mellan forskarna i fråga om skyldigheter och klimaträttvisa i kontexten klimatförändringar. Det verkar finnas både för- och nackdelar med att utse staten som skyldighetsbärrare för klimatförändringar som man gör för mänskliga rättigheter. Oavsett verkar det inte helt oproblemiskt att översätta människorättsramverket till kontexten klimatförändringar.

---

³⁸ Humphreys, 2009, s. 5.

³⁹ Atapattu, 2016, s. 52.

⁴⁰ Atapattu, 2016, s. 52.

3 Teori och metod

Av den tidigare forskningen framgår det komplexa förhållandet mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar och hur de mest utsatta människornas rättigheter undermineras på grund av klimatförändringar. Av den anledningen kommer jag att utgå från forskningsläget som teoretiskt perspektiv, i syfte att kunna granska OHCHR:s diskurs om de mest utsatta människorna kritiskt. Vidare utgörs mitt metodologiska verktyg av en kritisk diskursanalys, som Bergström och Boréus beskriver som ett studium av samhällsfenomen där språket står i fokus, eftersom språket anses bidra till att forma verkligheten.⁴¹ Den diskursiva analysen omfattar alltså ett perspektiv på språk och språkanvändning som ett instrument för kommunikation som aldrig kan vara fullständigt neutralt. Man tar därför bestämt avstånd från att språk representerar en given verklighet. Språket formas i en kontext men det formar även sociala fenomen som identiteter, relationer och olika trosuppfattningar.⁴² Eftersom diskursanalysen även innefattar ett perspektiv man måste hänge sig till kommer jag även använda den som teoretiskt perspektiv.

3.1 Teori

Enligt den tidigare forskningen uppstår ojämlika och orättvisa strukturer som leder till underminerade rättigheter, genom en viss användning av de mänskliga rättigheterna. Woods belyser hur IMF som skapades av FN i syfte att säkerställa stabilitet i det internationella valutasystemet möjlig-

---

⁴¹ Bergström, Göran & Boréus, Kristina, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, 3:e uppl. Lund : Studentlitteratur, 2012, s. 354.

⁴² Bergström & Boréus, 2012, s. 378.

gjorde förflyttningen av rikare länders fotavtryck på miljön till utvecklingsländer, vars befolkning drabbas av underminerade rättigheter.⁴³ Av den anledningen är det problematiskt att mänskliga rättigheter som institution, idé och diskurs är relaterad till processer av politisk, social och ekonomisk globalisering som är inbäddad i institutioner som IMF, vilket Woods belyser. Blaiklock och Williams belyser dock att människorättsdiskursen bör användas för att adressera mänskliga rättigheters rättsliga berättigande annars kommer de undermineras. Detta har FN misslyckats med tidigare om man ser till den tidigare forskningen. Likväl visar den tidigare forskningen att människorättsramverket inte fungerar optimalt i fråga om skyldighetsbärare och ansvarsutkrävning i kontexten klimatförändringar. Stephen Humphreys uppmärksammar att mänskliga rättigheter inte kan skrida över internationella gränser för att utkräva ansvar. Detta blir problematiskt i en kontext av klimatförändringar där människor vars rättigheter undermineras befinner sig i en annan stat än de aktörer som orsakat klimatförändringarna.

Således är det av vikt att undersöka om OHCHR lyckas adressera detta som bidrar till ojämlika och orättvisa strukturer som leder till underminerade rättigheter. Eftersom tidigare forskning visar på att FN bidragit till upprättande och upprätthållande av dessa strukturer tidigare. Av den anledningen har jag valt Teun A. van Dijks kritiska diskursanalys som teori och metod då den fokuserar på hur elitgruppers och institutioners dominans stadgas, legitimeras eller på annat sätt reproduceras i text.⁴⁴ Dominans definieras som elitors, institutioners eller gruppers utövande av social makt som resulterar i social-, politisk-, kulturell-, etnisk-, rasmässig- eller könsojämlikhet.⁴⁵ Genom van Dijks kritiska diskursanalys kan jag alltså undersöka om diskussionsdokumenten som ämnar att förbättra förverkligandet av alla rättigheter, i själva verket snarare upprätthåller ojämlika och orättvisa strukturer som blir problematiska för såväl de mest utsatta människors mänskliga rättigheter som klimatåtgärder.

---

⁴³ International Monetary Fund, "About the IMF", *The International Monetary Fund*, hämtad 04-01-17.

⁴⁴ van Dijk, Teun, "Principles of Critical Discourse Analysis", i *Discourse and Society*, vol. 4 nr 2, 1993, s. 249.

⁴⁵ van Dijk, 1993, s. 249-250.

En oerhört viktig del av analysen är relationen mellan makt och diskurs och därmed *tillgången* till offentliga diskurser, hos olika sociala grupper. För att kunna relatera makt och diskurs måste jag därför undersöka vad van Dijk kallar *kognitiv samverkan*, vilket innebär studium av vetenskap, attityder, ideologier och andra sociala representationer av sinnet som relaterar individen till de sociala strukturerna.⁴⁶ Enligt van Dijk är inte makt och dominans alltid ensidigt påtvingat utan i många fall produceras makt och maktmissbruk tillsammans med de dominerade. Detta är möjligt när de dominerande lyckas övertala de dominerade att dominans är naturligt och legitimt. Av den anledningen vill jag genom en kritisk diskursanalys ta reda på vilka *strukturer*, *strategier* och *egenskaper* hos texten som är avgörande för reproduktionen av dominans.⁴⁷

Den som har social makt har även en privilegierad tillgång till socialt värdefulla resurser som förmögenhet, inkomst, position, status, styrka, gruppmedlemskap, utbildning eller vetenskap. Det kan även innebära tillgång till en viss diskursiv genre eller kommunikativa kontexter som är viktiga maktresurser. En mäktig grupp kan sedan influera andras mentalitet genom att övertyga, övertala eller använda andra strategier utifrån sina egna intressen. Dominans kan legitimeras och reproduceras av subtila och vardagliga texter som syns vara normala och acceptabla. Den kritiska diskursanalysen måste därför fokusera på de diskursiva strategierna som neutraliserar ojämlika relationer, poängterar van Dijk.⁴⁸

Diskurs, kommunikation och andra former av interaktion omfattar alltså *social kognition*, samma är sant för vår förståelse för sociala händelser, institutioner och maktrelationer. Social kognition medlar mellan mikro- och makro-nivåer i samhället, mellan diskurs och handling samt individen och gruppen. Även om social kognition är inbäddad i individens mentalitet så förutsätter den gruppmedlemmar som delar den, då det är den underliggande sociala och kulturella organisationen i samhället. Social kognition förklarar således produktionen såväl som förståelsen och influensen av do-

---

⁴⁶ van Dijk, 1993, s. 249.

⁴⁷ van Dijk, 1993, s. 250.

⁴⁸ van Dijk, 1993, s. 254.

minanta texter.⁴⁹ Den diskursiva reproduktionen av dominans, vilken jag ska undersöka, har alltså två dimensioner bestående av produktion och mottagande. Därför skiljer man på legitimering av dominans i produktionen av olika strukturer i texten från konsekvenserna av sådana strukturer hos mottagarnas mentalitet.⁵⁰ Detta är alltså perspektivet man måste hänge sig till för att utföra en kritisk diskursanalys. I nedanstående avsnitt kommer jag visa vilka metodologiska verktyg jag kommer använda mig av för att undersöka om diskussionsdokumenten reproducerar dominans som bidrar till ojämlika och orättvisa strukturer.

3.2 Metod

Förutom att skilja på produktionen och konsekvenserna utav reproduktion av dominans, i diskussionsdokumenten, kommer jag även skilja på vad jag kallar *det diskursiva ramverket* från *diskursiva strukturer och strategier*. Dessa två analytiska verktyg kommer förklaras närmare, var för sig, under detta avsnitt.

Först och främst är det av vikt att fastslå att en kritisk diskursanalytiker tar en explicit sociopolitisk ställning. Den kritiska diskursanalysen kommer utgå från perspektivet hos dem som är mest utsatta för dominans och ojämlikhet, vilket utgör de mest utsatta människorna i min analys. Kritiken riktar sig mot makteliters diskurs som kan reproducera dominans och ojämlikhet, vilket omfattar OHCHR:s diskurs i detta fallet. Vid en sådan analys är makteliters perspektiv inte av intresse eftersom de är förmögna att bevaka sina egna intressen.⁵¹

Den kritiska ingångsvinkeln måste dock vara lika subtil som dominansen den studerar. Något som signalerar makt behöver inte betyda att det signalerar dominans. Om texten visar på diskursiva strategier, vilka jag

---

⁴⁹ van Dijk, 1993, s. 257.

⁵⁰ van Dijk, 1993, s. 259.

⁵¹ van Dijk, 1993, s. 252-253.

kommer förklara nedan, är det endast dominans om det sker gentemot specifika grupper.⁵²

3.2.1 Det diskursiva ramverket

Den diskursiva analysen börjar med en undersökning av kontexten där diskursen skapas, vilket jag här benämner som det diskursiva ramverket. Vad man undersöker här är tillgång, *kontext, genre, kommunikativa handlingar, deltagares positioner och roller* samt *talhandlingar*.⁵³

Som tidigare nämnt är tillgång en oerhört viktig del av van Dijks kritiska diskursanalys. Tillgång innebär att analysera om någon har mer eller mindre kontroll över den diskursiva händelsen. Vissa deltagare har makten att kontrollera tillfället, alltså tiden, platsen, kontexten och vilka andra deltagare som får ingå. Genom att undersöka detta synliggör man även vilka röster, åsikter och perspektiv som utesluts och hur diskursen blir segregerad.⁵⁴ Att hantera tillgång till en diskurs är en av de mest avgörande sociala dimensionerna av dominans eftersom det avgör vem som har tillåtelse att uttrycka sig, höra eller läsa vad, från vem, var, när och hur. Här återkopplar man till van Dijks *kognitiva dimension*, då tillgång till diskursen innebär en möjlighet att influera vetenskap, övertygelser, förståelse, attityder, ideologier, normer och värderingar, vilket innebär att man även har tillgång till den offentliga mentaliteten som van Dijk konceptualiserar i termen social kognition.⁵⁵ Således mäts makt och dominans hos en grupp utav dess *tillgång* till diskursen eftersom det utgör parallellen mellan diskursen och social makt. Ju fler diskursiva kontexter, genrer, deltagare och mottagare en social grupp eller institution kontrollerar och influerar, desto mäktigare är den. På samma

---

⁵² van Dijk, 1993, s. 262.

⁵³ van Dijk, 1993, s. 271-272.

⁵⁴ van Dijk, 1993, s. 260.

⁵⁵ van Dijk, 1993, s. 257.

sätt som makt kan institutionaliseras för att öka effektiviteten, kan tillgång organiseras för att öka influensen.⁵⁶

När man analyserar kontexten, fokuserar man på hur makt och auktoritet förstärks genom element i kontexten, som exempelvis om diskursen skapas på en prestigefylld plats och eller med prestigefyllda deltagare.⁵⁷ Även vilken typ av text eller tal där diskursen formas, analyseras med hjälp av verktyget genre. En grupp med makt kan ha tillgång till en viss genre som exempelvis en viss debatt.⁵⁸ Kommunikativa handlingar analyseras i syfte att ta reda på om texten är politisk och avsändaren har något att vinna på huruvida hen för diskursen.⁵⁹ Man analyserar även deltagarpositioner och roller, för att synliggöra vilken roll de som får uttrycka sig har. Vidare belyser talhandlingar funktionen av deltagarna som definierar effektiviteten och auktoriteten hos talhandlingen, eftersom andra kan hävda sin ståndpunkt genom att referera till den diskursen.⁶⁰

Särskild tillgång till kontexten, olika genrer, kommunikativa handlingar samt vilken position deltagarna besitter och vilka talhandlingar det får, spelar således stor roll för hur mycket makt en grupp har att influera mentaliteten hos mottagarna. Vad man sedan vill ta reda på är hur grupper med mycket makt kan legitimera, stadga eller reproducera sin makt i texten genom att undersöka diskursiva strukturer och strategier.⁶¹

3.2.2 Diskursiva strukturer och strategier

Diskursiva strukturer och strategier kan affektera åsiktsbildning hos andra på ett sätt som är fördelaktigt för dem som bedriver diskursen, den kan forma eller förändra sociala attityder. För att analysera detta adekvat måste det vara inbäddat i den bredare sociala, politiska eller kulturella teorin om

---

⁵⁶ van Dijk, 1993, s. 256-257.

⁵⁷ van Dijk, 1993, s. 270-273.

⁵⁸ van Dijk, 1993, s. 271.

⁵⁹ van Dijk, 1993, s. 272.

⁶⁰ van Dijk, 1993, s. 272.

⁶¹ van Dijk, 1993, s. 259.

kontexten, institutionen och maktrelationen, vilken är beskriven i föregående avsnitt, annars kan vi inte dra slutsatser från texten menar van Dijk.⁶² Nu går jag in på en mer detaljerad analys av uttrycksformer där kommunikationen ofta är mindre medvetet kontrollerad. Här framgår mer subtila och oavsiktliga former av dominans genom diskursiva strukturer och strategier.⁶³

Reproduktion av dominans kräver ofta att man legitimerar och rättfärdigar att det är nödvändigt och naturligt att en viss grupp med makt har en privilegierad tillgång till värdefulla sociala resurser. Att rättfärdiga en sådan ojämlikhet kräver två kompletterande strategier, nämligen den positiva representationen av den egna gruppen och den negativa representationen av ”dom andra”. Genom att kontrastera ”oss” mot ”dom” och fokusera på sociala och kulturella skillnader eller avvikelser hos ”dom”, kan man skapa eller upprätthålla negativa attityder gentemot ”dom” och positiva gentemot den egna gruppen. En annan diskursiv strategi är att förneka att det finns dominans överhuvudtaget och framhålla att alla är jämlika och har lika tillgång till sociala resurser. Dessa två strategier kommer synas i diskursen om den reproducerar dominans.⁶⁴ För att undersöka detta kommer jag använda mig av modellen nedan som är inspirerad från van Dijk:

- A) Argumentation: Den negativa eller positiva värderingen följt av fakta.
- B) Retoriska figurer: Hyperbolisk förstoring av ”deras” negativa handlingar eller ”våra” positiva handlingar; eufemismer, förnekande, över- eller underdrifter.
- C) Lexikalisk stil: Ordval som implicerar negativ eller positiv värdering.
- D) Citera eller hänvisa till trovärdiga vittnen, källor eller experter.⁶⁵

---

⁶² van Dijk, 1993, s. 259

⁶³ van Dijk, 1993, s. 261.

⁶⁴ van Dijk, 1993, s. 263.

⁶⁵ van Dijk, 1993, s. 264.

Van Dijk presenterar även verktygen *historieberättande* och *strukturell betoning av deras negativa handlingar*, i modellen, men eftersom detta inte förekommer i diskussionsdokumenten kommer de inte presenteras ytterligare. Dessa subtila strukturer och strategier kan tolkas som ett sätt att påverka mentaliteten hos mottagarna av diskursen.⁶⁶ Vid min undersökning av diskursiva strukturer och strategier kommer jag även undersöka hur OHCHR definierar ämnet mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar, i texten. Detta är av vikt eftersom hur ett ämne framställs får sociopolitiska implikationer då det kan finnas underliggande normer och värderingar i definitionen. Att kunna definiera eller omdefiniera ett ämne är även en indikation på makt.⁶⁷

Argumentationen i texten spelar stor roll för analysen, enligt van Dijk. Vad jag kommer undersöka är, hur OHCHR stödjer sin position och om argumentationen innehåller *retoriska figurer*, *lexikalisk stil* eller *hänvisning till trovärdiga vittnen, källor eller experter*.⁶⁸ Detta är betydelsefullt eftersom när institutioner eller grupper med mycket makt uttalar sig, kan det uppfattas som fakta hos mottagarna om de inte är tillräckligt pålästa om ämnet.⁶⁹ Vid undersökning av retoriken kommer jag titta på om de använder metaforer, retoriska frågor, drar paralleller och särskilt om de kontrasterar ”oss” mot ”dom”.⁷⁰ Den lexikaliska stilen kan vara karaktäristisk för kontexten, diskussionsdokumenten är exempelvis utfärdade av ett underorgan till FN vilket påverkar språket. Detta kan signalera makt och position samt innehålla strategier för att influera dess mottagare. Vidare är det av intresse att undersöka vad man fokuserar på genom den lexikaliska stilen och hur man använder pronomen som ”vår” eller ”vi” för att utesluta andra grupper.⁷¹

---

⁶⁶ van Dijk, 1993, s. 264

⁶⁷ van Dijk, 1993, s. 272-273.

⁶⁸ van Dijk, 1993, s. 273-274.

⁶⁹ van Dijk, 1993, s. 275.

⁷⁰ van Dijk, 1993, s. 278.

⁷¹ van Dijk, 1993, s. 277-278.

4 Analys

Min kritiska diskursanalys av diskussionsdokumenten börjar, i enighet med van Dijks teori och metod, med en redogörelse över det diskursiva ramverket. Detta kommer utgöra, det van Dijk kallar, den bredare sociala och politiska teorin om kontexten, institutionen OHCHR och maktrelationen mellan OHCHR och de mest utsatta människorna. Som tidigare nämnt krävs detta för att sedan kunna analysera och dra slutsatser utifrån de diskursiva strukturerna och strategierna i diskussionsdokumenten, enligt van Dijk.

4.1 Analys av det diskursiva ramverket

I den stund OHCHR arrangerade expertmötet om mänskliga rättigheter i samband med klimatförändringar, bidrog de till hur diskursen om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar formas. Mäktiga deltagare som stater, icke-statliga organisationer, FN-organ och experter, bjöds in till expertmötet. Eftersom OHCHR kunde arrangera ett möte med dessa auktoritära deltagare och dessutom bestämma när och hur det skulle ske, indikerar det att OHCHR har viss kontroll över diskursen enligt van Dijks perspektiv.⁷²

De tre diskussionsdokumenten som utgör mitt primärmaterial skrevs i syfte att läsas av deltagarna inför expertmötet och fungerade som ett diskussionsunderlag, även om det är offentligt och tillgängligt för alla.⁷³ Två av diskussionsdokumenten är utarbetade av OHCHR medan det tredje är utarbetat av Mary Robinson-stiftelsen Klimaträttvisa i samråd med en bered-

---

⁷² OHCHR, ”Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016”, hämtad 20-11-16.

⁷³ OHCHR, ”Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016”, hämtad 20-11-16.

ningsgrupp utsedd av OHCHR, som tidigare nämnt. Eftersom Mary Robinson är före detta högkommissarie för mänskliga rättigheter, vilket innebär att hon har en stark koppling till OHCHR, influerar till stor utsträckning OHCHR hur de kan prata om ämnet på expertmötet.

OHCHR har således stor tillgång till diskursen om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar, eftersom de sätter agendan för hur deltagarna i expertdiskussionen ska prata om det. Här uppdagas det även att de som påverkas mest av klimatförändringar och vars rättigheter undermineras på grund av det, inte får komma till tals själva. Deras röster, åsikter och perspektiv på ämnet utesluts.

Eftersom OHCHR har en sådan stor tillgång till diskursen har de en möjlighet att influera vetenskap, övertygelser, förståelse, attityder, ideologier, normer och värderingar kring mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar, enligt van Dijks perspektiv. De har alltså tillgång till den offentliga mentaliteten och därmed stor social makt eftersom de genom sin diskurs har möjlighet att påverka människor. Utöver det innebär särskild tillgång till kontexten, en viss genre, kommunikativa handlingar, deltagarnas positioner och roller och vilka talhandlingar det får, att OHCHR kan få ytterligare makt att influera människors mentalitet.

Eftersom diskursen skapas i kontexten FN-dokument och sedan på expertmötet med prestigefyllda deltagare som stater, icke-statliga organisationer, andra FN-organ och experter, förstärks diskursens auktoritet och OHCHR:s makt att forma den. Vidare är OHCHR ett FN-organ vilket innebär att textens genre är ett typiskt FN-dokument. Detta är ännu en indikation på OHCHR:s makt då de har tillgång till en genre som når ut internationellt och indikerar makt. OHCHR arbetar för de mänskliga rättigheterna och har därför något att vinna på att integrera mänskliga rättigheter i problematiken kring klimatförändringar. Av den anledningen kan man se texten som politisk eftersom det gynnar OHCHR att föra diskursen på sådant sätt att man integrerar sig själva i hur man ska lösa problematiken. Eftersom OHCHR och de deltagare de bjuder in till expertdiskussionen, signalerar mycket makt och auktoritet blir diskursen effektiv, då andra kan hänvisa till dem för att hävda samma ståndpunkt, enligt van Dijks perspektiv.

OHCHR har således social makt då de har tillgång till värdefulla resurser som en viss status och position genom deras tillhörighet till FN som underorgan. Därför kan de influera andra människors mentalitet genom diskursiva strukturer och strategier i text vilket kan reproducera dominans som leder till ojämlika och orättvisa strukturer, enligt van Dijks teori. Jag kommer nu undersöka de tre diskussionsdokumenten på detaljnivå genom van Dijks metodologiska verktyg, diskursiva strukturer och strategier, i syfte att ta reda på om de reproducerar dominans.

4.2 Analys av diskursiva strukturer och strategier

I detta avsnitt av min studie har jag valt att dela upp undersökningen av diskursiva strukturer och strategier efter varje diskussionsdokument eftersom de behandlar olika ämnen. I varje diskussionsdokument kommer jag undersöka argumentationen och förekomst av retoriska figurer, lexikalisk stil, citerande eller hänvisning till trovärdiga vittnen, källor eller experter, enligt van Dijks modell som redovisades i mitt metodavsnitt. Jag vill även understryka att jag valt ut citat, ur texten att analysera, som är signifikanta för diskussionsdokumentet och innehåller diskursiva strukturer och strategier. Dessa citat kommer jag även undersöka utifrån mitt teoretiska perspektiv för att utreda om OHCHR upprätthåller ojämlika och orättvisa strukturer.

4.2.1 *''The rights of those disproportionately impacted by climate change''*

Diskussionsdokumentet *''The rights of those disproportionately impacted by climate change''* fokuserar på den nuvarande situationen gällande mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar samt konsekvenserna av dem. Vidare fokuserar dokumentet på ursprungsbefolkningar, kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättningar då de grupperna anses vara

särskilt utsatta för klimatförändringar.⁷⁴ Vid undersökning av detta diskussionsdokument fann jag tesen för argumentationen i texten, vilken lyder:

Climate justice requires that climate action is consistent with existing human rights agreements, obligations, standards and principles. Unfortunately, it is often the case that those who have contributed the least to climate change, including the poor, women, children and indigenous peoples, unjustly and disproportionately suffer its harms.⁷⁵

För att uppnå klimaträttvisa måste klimatåtgärder överensstämja med nuvarande människorättsöverenskommelser, skyldigheter och principer, enligt OHCHR, eftersom de som har bidragit minst till klimatförändringar lider konsekvenserna av klimatförändringar. Detta är tesen för hur OHCHR anser att vi bör bekämpa klimatförändringar, vilken de kommer argumentera för i resten av diskussionsdokumentet.

Utifrån forskaren Kerri Woods perspektiv kommer detta främja ojämlika och orättvisa strukturer då mänskliga rättigheter idag är relaterade till politisk, social och ekonomisk globalisering som kan leda till underminerade rättigheter för de mest utsatta. Utifrån Stephen Humphreys perspektiv är mänskliga rättigheter dessutom dåligt anpassande för att utse skyldighetsbärare i kontexten klimatförändringar idag. Alltså kommer OHCHR:s förslag, för hur vi ska uppnå klimaträttvisa, inte leda till att de mest utsatta får sina rättigheter tillgodogjorda. Detta kommer snarare leda till fortsatt upprätthållande av ojämlika och orättvisa strukturer, där de som orsakar klimatförändringar inte tar ansvar för dem vars rättigheter de underminerar, enligt Humphreys perspektiv. Redan i tesen förekommer det dessutom ett exempel på lexikalisk stil, då de använder ordet ”kräver”, vilket stärker tesen för att klimatåtgärder ska vara överensstämmande med de mänskliga rättigheterna eftersom det uppfattas som att det inte finns några andra alter-

---

⁷⁴ OHCHR, ”The rights of those disproportionately impacted by climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016.

⁷⁵ OHCHR, ”The rights of those disproportionately impacted by climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 2.

nativ för att uppnå klimaträttvisa. Argumentationen för att integrera mänskliga rättigheter i klimatåtgärder yttrar sig i citatet nedan:

Although not the only persons and groups disproportionately affected by climate change, indigenous peoples, women, children and persons with disabilities often suffer some of its worst impacts. Many will experience compound impacts of climate change through multiple- discrimination. Understanding the impacts of climate change on these persons and groups, learning how to better engage them as active agents of their own rights, and making targeted recommendations therein will be critical to fulfilling human rights obligations nationally and internationally, and further informing and enacting a global climate action plan.⁷⁶

Eftersom ursprungsbefolkningar, kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning ofta lider de värsta konsekvenserna av klimatförändringar genom multipla diskrimineringar, måste ”vi” engagera ”dom” till aktiva rättighetsbärare och utfärda rekommendationer. Detta utgör OHCHR:s argument för att det är kritiskt att uppfylla människorättsskyldigheter nationellt och internationellt.

I detta citatet framgår en retorik som skiljer ”oss” från ”dom”, då ”vi” ska engagera ”dom” bättre som rättighetsbärare. Det implicerar att ”vi” är bättre rättighetsbärare än ”dom”, och dessutom att ”dom” måste förändra sig om vi ska kunna uppfylla mänskliga rättigheter och uppföra en global plan för klimatåtgärder. Genom att kontrastera ”oss” mot ”dom” skapar OHCHR en negativ attityd mot den gruppen då de fokuserar på negativa skillnader och avvikelser hos ”dom”. Enligt van Dijk är detta en diskursiv strategi för att reproducera dominans. Eftersom OHCHR är en produkt av västvärlden och rikare utvecklingsländer, antyder detta citat att västvärldens tillvägagångssätt för att hantera klimatförändringar är bättre än andras. Således framgår ett dolt maktspråk i detta citat.

Vad beträffar den lexikaliska stilen, signalerar språket makt och auktoritet då det är typiskt för FN-dokument. Utöver det använder de ordet ”kritiskt” för att stärka argumentationen för ”vårt”, alltså västvärldens,

---

⁷⁶ OHCHR, ”The rights of those disproportionately impacted by climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 2.

sätt att hantera klimatförändringar. Vidare citerar och hänvisar OHCHR till FN-konventioner för att stödja sin tes, att klimaträttvisa kräver att de mänskliga rättigheterna integreras i klimatåtgärder:

UNDRIP affirms that “indigenous peoples are equal to all other peoples, while recognizing the right of all peoples to be different, to consider themselves different, and to be respected as such.” It calls for States to “provide effective mechanisms for prevention of, and redress for” actions which would undermine indigenous peoples’ rights including their rights to culture, land and resources, and self-determination.⁷⁷

I citatet finner jag att OHCHR citerar UNDRIP för att stärka argumentationen, att stater bör förhindra och gottgöra händelser som underminerar rättigheter. Dessa rättigheter är hotade av klimatförändringar vilket utgör ett argument för tesen då stater som skyldighetsbärare är i enighet med de mänskliga rättigheterna, som enligt tesen måste användas för att uppnå klimaträttvisa. I citatet definierar OHCHR FN-deklarationen UNDRIP, vilket är en indikation på makt enligt van Dijk då förmågan att definiera ett ämne utgör makt. Att dessutom stater, icke-statliga organisationer, andra FN-organ och experter tar del av denna definition då dokumentet är ämnat för dem, kan det påverka den allmänna definitionen av FN-dokument då även mottagarna har mycket makt att influera, enligt van Dijks teori.

Den diskursiva strukturen och strategin att citera trovärdiga källor återfinns även i andra delar av dokumentet, där man argumenterar för tesen och vikten av att stater ska vara skyldighetsbärare. Exempelvis citerar de CEDAW vid adressering av kvinnors utsatthet för klimatförändringar.⁷⁸ Det förekommer även citering och hänvisning till FN:s barnkonvention vid diskussionen om barns utsatthet.⁷⁹ Likaså vid diskussionen kring utsattheten hos personer med funktionsnedsättning, förekommer citering och hänvis-

---

⁷⁷ OHCHR, ”The rights of those disproportionately impacted by climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 2 – 3.

⁷⁸ OHCHR, ”The rights of those disproportionately impacted by climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 4.

⁷⁹ OHCHR, ”The rights of those disproportionately impacted by climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 5.

ning till CRPD.⁸⁰ Således har OHCHR makt att definiera FN-deklarationer och konventioner, vilket kan påverka hur andra människor definierar konventionerna och rättigheter samt utesluter till viss mån andra definitioner, enligt van Dijks teori. Ytterligare ett exempel på diskursiva strukturer och strategier förekommer i detta diskussionsdokument:

Women and girls, especially in poor households in developing countries, are often responsible for caring for children and the elderly. Many of them are at home when disasters strike but are not targeted recipients of early warning systems and information on disasters. Some are limited in their responses by their culture and tradition, which for example may strip them of their rights to decide or share their knowledge and experience in disaster management or in natural resource management.⁸¹

Här finner jag än en gång ett kontrasterande mellan ”vi” och ”dom” där OHCHR framställer ”vår” kultur positivt medan ”deras” kultur leder till underminerade rättigheter, vid naturkatastrofer på grund av klimatförändringar. Detta är en retorisk figur enligt van Dijks modell då OHCHR överdriver ”deras” negativa handling, vilket i detta fall är deras kultur. Det är även en retorisk figur i den mån att man förnekar och utesluter andra bakomliggande faktorer till att just de drabbas av klimatförändringar och naturkatastrofer. Som tidigare forskning visar så blir de redan mest utsatta människorna även oproportionerligt drabbade på grund av orsaker som globalisering och brister i ansvarutkrävande, om man ser till Woods och Humphreys perspektiv. Detta misslyckas OHCHR adressera, vilket leder till förnekande och uteslutande av andra orsaker som bidrar till den problematiska situationen. Detta är enligt van Dijk ytterligare faktorer i diskussionsdokumentet som bidrar till att reproducera dominans.

Efter min undersökning av det första diskussionsdokumentet kan jag konstatera att OHCHR använder diskursiva strukturer och strategier för att

---

⁸⁰ OHCHR, ”The rights of those disproportionately impacted by climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 7-8.

⁸¹ OHCHR, ”The rights of those disproportionately impacted by climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 5.

reproducera dominans. De kontrasterar ”oss” mot ”dom”, vilka utgör ursprungsbefolkningar, kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning som befinner sig under särskilt utsatta förhållanden. Genom att de fokuserar på skillnader och avvikelser hos ”dom”, skapar OHCHR en negativ attityd gentemot den gruppen. Vidare är diskussionsdokumentet ämnat för stater, icke-statliga organisationer, andra FN-organ och experter, vilket framgick av det diskursiva ramverket. Detta innebär, att när OHCHR definierar FN-deklarationerna och konventionerna UNDRIP, CEDAW och CRPD, påverkar de mentaliteten hos människor och utesluter andra definitioner. OHCHR reproducerar även dominans när de framhåller, att kulturen hos de som är utsatta för klimatförändringar, är en av anledningarna till deras utsatthet. Detta innebär att OHCHR överdriver ”deras” negativa egenskaper och förnekar den djupare problematiken kring varför de befinner sig under sådana utsatta förhållanden, vilken framgår av den tidigare forskningen om mänskliga rättigheter i samband med klimatförändringar.

4.2.2 *”Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change”*

Diskussionsdokumentet *”Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change”* behandlar likt det förra, de mest utsatta människorna men riktar in sig på migration och förskjutning i samband med klimatförändringar.⁸² Likt föregående diskussionsdokument, återfinns tesen att klimaträttsvisa kräver att vi respekterar och skyddar de mänskliga rättigheterna. Tesen uppenbarar sig tidigt i dokumentet och lägger grunden för argumentationen i dokumentet:

Climate justice requires us to respect and protect the human rights of people displaced or who face the risk of becoming so in the context of climate change. This includes ensuring that responses to climate change are participatory, trans-

---

⁸² OHCHR, ”Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016.

parent and accountable and pay particular attention to the specific needs for protection among women and girls, indigenous peoples, older persons, persons with disabilities, and other persons who may be disproportionately impacted by climate change.⁸³

Sedan följer en argumentation för att stater ska vara skyldiga att skydda rättigheter hos de människor som är eller riskerar att bli förskjutna. Det argumenterar för tesen att klimaträttvisa kräver att stater bidrar med respekt och skydd av mänskliga rättigheter för dem som är eller riskerar att bli förskjutna.

The most fundamental action that countries can take to protect the rights of people at risk of being displaced by the impacts of climate change is to limit the impacts of climate change by working to limit warming to 1.5 °C thereby reducing the threat to the most vulnerable populations. This is the responsibility of all countries, and was affirmed in the Paris Agreement's commitment to keeping temperatures well below 2°C above preindustrial levels and pursuing efforts to limit the temperature increase to 1.5°C.⁸⁴

Inom argumentet att stater ska skydda de mänskliga rättigheterna använder man sig av de diskursiva strategierna, lexikalisk stil och hänvisning till trovärdig källa. Den mest fundamentala åtgärden, enligt stiftelsen Klimaträttvisa och OHCHR, är att stater ska arbeta för att begränsa klimatuppvärmningen till 1,5 °C. När de uttrycker att detta är den mest fundamentala åtgärden, använder de sig av en lexikalisk stil som värderar åtgärden som viktigast. Vidare hänvisar de till Parisavtalet för att styrka sitt argument då alla stater har, enligt Parisavtalet, skyldighet att göra detta. Parisavtalet är en produkt av FN:s arbete, vilket innebär att OHCHR framför FN:s och därmed sina positiva handlingar inom detta argument, vilket utgör en retorisk figur.

---

⁸³ OHCHR, "Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change", *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 2.

⁸⁴ OHCHR, "Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change", *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 3.

Dessa subtila strukturer och strategier, kan påverka mentaliteten hos mottagaren och innehåller underliggande värderingar och normer till FN:s fördel. Här representerar OHCHR sig själv med FN positivt vilket är en del i hur man kan reproducera dominans, enligt van Dijk. Detta är problematiskt om man ser till den tidigare forskningen som visar att vi måste förhålla oss kritiska till människorättsramverket och hur vi använder det i kontexten klimatförändringar. Annars riskerar vi att upprätthålla ojämlika och orättvisa strukturer som hindrar realiseringen av de mest utsatta människornas mänskliga rättigheter, vilket framgår i det teoretiska avsnittet.

Vidare i diskussionsdokumentet erkänner de att individer som förskjuts över landsgränser på grund av klimatförändringar eller klimatåtgärder kan falla genom sprickor i det rättsliga systemet, då det inte existerar ett specifikt internationellt rättsligt instrument som behandlar denna typ av förskjutning.⁸⁵ Efter detta följer en argumentation för att använda människorättsramverket för att behandla denna problematik:

As suggested in the Protection Agenda, human rights law can go some way to delivering an international framework for the treatment and right to freedom of movement and choice of residence for climate displaced people, as has been done in the UN Guiding Principles on Internal Displacement. Human rights law is relevant to displacement, whether as a voluntary adaptation strategy, or as a forced movement in response to environmental calamity or mitigation or adaptation measures for three main reasons:

1. It sets out minimum standards of treatment that States must afford to individuals within their jurisdiction;
2. It may provide a legal basis on which protection may be sought in another State for the displaced, as well as the prohibition of return to serious harm

---

⁸⁵ OHCHR, "Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change", *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 3.

3. Where relocation occurs human rights law outlines minimum standards of treatment owed to the displaced, as well as the prohibition of return to serious harm.⁸⁶

Inom denna argumentation hänvisar de till ”The Nansen Initiative’s Agenda for the Protection of Cross-Border Displaced Persons in the Context Disasters and Climate Change” och ”The UN Guiding Principles on Internal Displacement”, för att styrka sitt argument. ”The Nansen Initiative” förvaltas av en liten styrgrupp, en rådgivande kommitté och ett litet sekretariat. Styrgruppen består av nio stater som initierar, värderar och ser över processen. Styrgruppen leds av Schweiz och Norge och inkluderar även Australien, Bangladesh, Costa Rica, Tyskland, Kenya, Mexiko och Filipinerna. Utöver det har UNHCR och IOM en stående inbjudan till styrgruppen.⁸⁷ ”The Nansen Initiative” signalerar makt och auktoritet då den leds av stater och har dessutom koppling till ett FN-organ. Detta kan enligt van Dijk influera hur mottagarna värderar argumentet. Även UNHCR indikerar auktoritet eftersom det är ett FN-organ, likt OHCHR.

Slutligen innehåller argumentet även en retorisk figur i form av eufemism eftersom de förmildrar den allvarliga situationen, där det saknas ett internationellt rättsligt instrument som behandlar förskjutning över landsgränser på grund av klimatförändringar samt åtgärder. Detta är allvarligt, om man ser till van Dijks perspektiv, eftersom en sådan framställning kan påverka människors mentalitet och därmed kunna underminera möjligheten att skapa ett sådant internationellt rättsligt verktyg, då man istället blir uppmanad att endast förlita sig på människorättsramverket. Detta är även allvarligt om man ser till den tidigare forskningen som visar att mänskliga rättigheter inte kan skrida över internationella gränser för att utkräva ansvar.

Vid denna undersökning av andra diskussionsdokumentet framkommer, även här, subtila strukturer och strategier som kan påverka mentaliteten hos mottagarna. Dokumentet innehåller underliggande värderingar

---

⁸⁶ OHCHR, ”Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 4.

⁸⁷The Nansen Initiative, ”About Us”, hämtad den 27-12-16.

och normer till FN:s fördel, där OHCHR framhåller en positiv självrepresentation av FN som de ingår i, vilket är en del i hur dominans reproduceras.

4.2.3 *''Taking action on human rights and climate change''*

Sista diskussionsdokumentet *''Taking action on human rights and climate change''* fokuserar i mångt och mycket på åtgärder och skyldigheter när det kommer till mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar.⁸⁸ Dokumentet erkänner även att klimatförändringar är ett hot gentemot många mänskliga rättigheter, för att sedan erbjuda en förklaring varför:

The negative impacts of climate change are disproportionately borne by persons and communities already in disadvantageous situations owing to geography, poverty, gender, age, disability, cultural or ethnic background, among others. At the same time, efforts to adapt to and mitigate climate change can only be effective if they occur in the context of enabling legal frameworks and are informed by the exercise of human rights such as the rights to information, public participation in decision-making and access to justice.⁸⁹

I ovanstående citat argumenterar OHCHR, att effektiva åtgärder för att adaptera till och lindra klimatförändringar måste ske genom ett rättsligt ramverk som är underrättat av mänskliga rättigheter. Enligt OHCHR måste detta ske, eftersom de negativa konsekvenserna av klimatförändringar påverkar de människor och samhällen som redan befinner sig i ogynnsamma förhållanden. Den argumentationen visar tydligt att OHCHR kontrasterar de länder som påverkas oproportionerligt mycket av klimatförändringar gentemot de länder som inte påverkas i samma utsträckning. Som tidigare nämnt är det rikare västerländska länder som inte påverkas i lika stor utsträckning som utvecklingsländer. Detta framgår även i OHCHR:s argumentation, när

---

⁸⁸ OHCHR, *''Taking Action on Human Rights and Climate Change''*, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016.

⁸⁹ OHCHR, *''Taking Action on Human Rights and Climate Change''*, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 1.

de uttalar att de som är oproportionerligt påverkade av klimatförändringar beror på geografi, fattigdom, kön, ålder, funktionsnedsättning, kultur eller etnisk bakgrund.

Denna argumentation innehåller således retoriska figurer. Genom att argumentera för det typiskt västerländska rättsliga ramverket, informerat av de mänskliga rättigheterna, framställer de sig och det västerländska samhället positivt. De som befinner sig i ogynnsamma förhållanden blir oproportionerligt påverkade av klimatförändringar eftersom de inte har det västerländska rättsliga ramverket, enligt OHCHR. De skiljer ”dom” från ”oss” genom att framhäva ”deras” negativa egenskaper. Detta är en diskursiv strategi som reproducerar dominans, enligt van Dijk. Utöver det förnekar OHCHR mer djupt rotade orsaker, som ligger bakom att de befinner sig i ogynnsamma förhållanden, vilket gör dem mer utsatta för klimatförändringar. Detta framgick även i första diskussionsdokumentet ”*The rights of those disproportionately impacted by climate change*”, vilket som sagt är oroväckande om man ser till tidigare forskning.

Citatet ovan legitimeras sedan ytterligare genom hänvisningar till UNFCCC, människorättsrådet, COP16 och COP21, som har etablerat sambandet mellan klimatförändringar och mänskliga rättigheter.⁹⁰ Denna diskursiva strategin, signalerar ytterligare auktoritet och stärker deras argumentation vilket influerar mottagarna av diskursen. Likt föregående diskussionsdokument finner jag, att även det tredje diskussionsdokumentet använder diskursiva strukturer och strategier som reproducerar dominans. OHCHR kontrasterar än en gång ”vi” i västvärlden gentemot ”dom” som befinner sig i mer utsatta förhållanden. Det framgår även tydligt i argumentationen att ”vårt” västerländska rättsliga ramverk, informerat av mänskliga rättigheter, är bättre än deras. Således finns ett dolt maktspråk i diskussionsdokumentet, där OHCHR genom subtila strukturer och strategier upphöjer och vill överföra västerländska normer och värderingar på mer utsatta länder.

---

⁹⁰ OHCHR, ”Taking Action on Human Rights and Climate Change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 30 september 2016, s. 1.

5 Resultat och diskussion

Efter att ha genomfört en kritisk diskursanalys på diskussionsdokumenten kommer jag nu sammanfatta min undersökning och återknyta till dess syfte samt presentera resultatet av den. Sedan kommer jag diskutera min studie utifrån forskningsläget kring mänskliga rättigheter i samband med klimatförändringar.

5.1 Resultat

Tidigare i inledningen nämnde jag att före detta högkommissarien för mänskliga rättigheter, Mary Robinson, beskrev hur de mest utsatta människorna lider konsekvenserna för de klimatförändringar vi har skapat. Deras mänskliga rättigheter undermineras på grund av ojämlika och orättvisa strukturer internationellt, som vi måste motverka för att kunna realisera deras mänskliga rättigheter idag och i framtiden, som tidigare nämnt. Syftet med att undersöka OHCHR:s diskurs om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar var alltså att ta reda på om underorganet som är ämnat för att förbättra förverkligandet av allas rättigheter, motverkar eller upprätthåller ojämlika och orättvisa strukturer som leder till underminerade rättigheterna för de mest utsatta människorna.

Vidare använde jag mig av en kritisk diskursanalys som utgick från de mest utsatta människornas perspektiv. Enligt van Dijks metod och teori, signalerar texten dominans som leder till ojämlika och orättvisa strukturer om det förekommer diskursiva strukturer och strategier som kontrasterar ”oss” mot ”dom”, där de mest utsatta människorna porträtteras negativt. Av det diskursiva ramverket framgick det att OHCHR är en institution med social makt då de har tillgång till värdefulla resurser eftersom det är ett underorgan till FN. OHCHR kan alltså influera andra människors mentalitet

genom diskursiva strukturer och strategier i text, vilket innebär att de är förmögna att reproducera dominans som upprätthåller ojämlika och orättvisa strukturer som i sin tur kan underminera de mest utsatta människornas mänskliga rättigheter, enligt van Dijks teori och metod.

Av min undersökning framkom det att OHCHR kontrasterar ”oss” mot ”dom” i diskussionsdokumenten, där ”dom” innebär de mest utsatta människorna. Eftersom de mest utsatta människorna dessutom porträtterade negativt innebär det att OHCHR skapar en negativ attityd gentemot den gruppen. Följaktligen reproducerar OHCHR västvärldens dominans vilket kan leda till dessa ojämlika och orättvisa strukturer som underminerar de mest utsatta människornas rättigheter. Det är problematiskt att OHCHR, med unikt mandat från det internationella samfundet att främja och skydda de mänskliga rättigheterna, för en diskurs som reproducerar dominans vilket kan underminera de rättigheter som de och diskussionsdokumenten bör främja och skydda. Vidare framkommer det av min undersökning, att deras diskurs även är problematisk om man ser till den tidigare forskningen, vilket jag kommer diskutera vidare under rubriken nedan.

5.2 Diskussion

Vid början av min studie misstänkte jag att människorättsramverket inte är i fullständig harmoni med klimatåtgärder och hur vi ska uppnå en hållbar utveckling idag. Eftersom de redan mest utsatta människornas mänskliga rättigheter undermineras på grund av klimatförändringar idag, måste vi adressera mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar på ett sätt som leder till att vi kan realisera deras mänskliga rättigheter idag och i framtiden. Den hållbara utvecklingen måste även innefatta de mänskliga rättigheterna och göra även dem hållbara inför de utmaningar framtiden medför. Vad jag tidigare inte visste var dock att OHCHR:s diskurs om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar kunde vara högst problematisk för att genomföra en hållbar utveckling som medför hållbara mänskliga rättigheter. Jag

kommer nu diskutera min undersökning av OHCHR:s diskurs i relation till den tidigare forskningen.

5.2.1 Diskussion om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar

Enligt den tidigare forskningen utgörs sambandet mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar av hur rikare länder bidrar till miljömässig förstörelse och därmed klimatförändringar som de mest utsatta sedan får lida konsekvenserna av, då deras mänskliga rättigheter undermineras. Av min undersökning framgår det att OHCHR endast erkänner, att de mest utsatta människornas mänskliga rättigheter undermineras på grund av klimatförändringar, i diskussionsdokumenten. Den tidigare forskningen visar att vår politiska, sociala och ekonomiska globalisering idag medför ojämlika och orättvisa strukturer som leder till underminerade rättigheter för de mest utsatta människorna. Detta misslyckas OHCHR adressera enligt min studie, vilket är problematiskt då deras diskurs kan påverka människors uppfattning om problematiken, mänskliga rättigheter i samband med klimatförändringar. Av den anledningen är det av relevans att studera diskursen om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar vidare, i syfte att belysa problematiken ytterligare.

Den tidigare forskningen visar även att det existerar ett problematiskt förhållande mellan människorättsdiskursen och hur vi ska tackla klimatåtgärder. Forskaren Kerri Woods visar, som sagt, att människorättsdiskursen är kopplad till den politiska, sociala och ekonomiska globaliseringen som medför att de mest utsatta människornas rättigheter undermineras i kontexten klimatförändringar. Av den anledningen är det problematiskt att min studie visar hur diskussionsdokumenten innehåller underliggande normer och värderingar som endast framställer människorättsramverket som positivt i detta sammanhang. Om vi ser till den tidigare forskningen måste vi som sagt förhålla oss kritiska till hur vi använder människorättsramverket eftersom ojämlika och orättvisa strukturer kommer underminera de mest ut-

satta människornas rättigheter. Det är därför av vikt att vidare undersöka hur vi kan använda mänskliga rättigheter i framtiden för att inte underminera deras rättigheter. Detta är något min studie inte är ämnad att undersöka men den tidigare forskningen visar till viss del hur människorättsdiskursen bör användas.

Blaiklock och Williams framhåller att det är av vikt att adressera de mänskliga rättigheterna som rättsligt bindande genom att adressera vem som har ansvar och skyldigheter. Detta lyckas OHCHR med i diskussionsdokumenten, enligt min undersökning. Dock menar forskaren Atapattu, att referenser till mänskliga rättigheter ändå inte kommer påverka staters internationella förpliktelser. Om man ser till Atapattus perspektiv, utgör alltså adresseringen av mänskliga rättigheter som rättsligt bindande och staters skyldigheter, ingen skillnad för staters förpliktelser och därmed inte heller någon förbättring eller försämring av dagens läge. Således verkar OHCHR:s diskurs i diskussionsdokumenten inte kunna adressera det problematiska förhållandet mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar på ett tillfredsställande sätt.

Vidare belyser den tidigare forskningen en ytterligare problematik med människorättsramverket i kontexten klimatförändringar, nämligen hur vi ska utse skyldighetsbärare och utkräva ansvar. Av min undersökning framgår OHCHR:s ståndpunkt tydligt, stater ska enligt dem vara skyldighetsbärare för de mänskliga rättigheterna vid klimatförändringar och klimatåtgärder. Medan Stephen Humphreys belyser hur människorättsverket är dåligt anpassat för att utse skyldighetsbärare i den kontexten. Eftersom människorättskränkningarna som uppstår av klimatförändringarna sker i stater som inte har orsakat dem uppstår en problematik. Mänskliga rättigheter kan inte skrida över internationella gränser idag för att utkräva ansvar, belyser Humphreys. Utöver det påtalar Humphreys att bristen på ett effektivt rättsligt verktyg för att utkräva ansvar i kontexten klimatförändringar, är en orsak till att de mest utsatta människornas rättigheter undermineras idag, som tidigare nämnt. Det är därför oroväckande att OHCHR förmildrar denna allvarliga situation genom att beskriva människorättsramverket som ett effektivt rättsligt verktyg för att utkräva ansvar i detta sammanhang. Detta är ännu en anledning till varför det behövs vidare undersökning av

mäktiga institutioners diskurs angående mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar.

Vad beträffar klimaträttvisa, menar forskaren Atapattu som tidigare nämnt, att naturresurser och förmåner måste fördelas rättvist. Beslutsprocesser om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar måste vara rättvisa, öppna och inkluderade. Klimaträttvisa kräver även att vi måste kompensera för historiska skador och orättvisor samt främja rättvis tillgång till resurser och icke-diskriminering, enligt Atapattu. Utifrån min studie misslyckas alltså OHCHR adressera klimaträttvisa adekvat om en ser till Atapattus perspektiv. Följaktligen krävs det vidare diskussion om klimaträttvisa i framtiden och hur vi ska lyckas uppnå den.

5.2.2 Slutdiskussion

Efter att jag nu presenterat mitt resultat och diskuterat det i relation till tidigare forskning, kan jag reflektera över min studie i sin helhet. Jag har lyckats visa, genom van Dijks kritiska diskursanalys, hur FN:s underorgan OHCHR reproducerar dominans i de tre diskussionsdokumenten vilka utgjorde mitt primärmaterial. Detta är som sagt högst problematiskt då det kan leda till ojämlika och orättvisa strukturer som underminerar de mänskliga rättigheterna, som underorganet har mandat att främja och skydda. Det är av vikt att belysa detta eftersom vi då måste förhålla oss kritiska till mäktiga institutioners diskurs om mänskliga rättigheter i kontexten klimatförändringar. Annars kommer vi inte kunna göra de mänskliga rättigheterna hållbara, så att vi kan realisera dem nu och i framtiden. Dock återstår det att vidare undersöka hur vi ska kunna realisera mänskliga rättigheter i framtiden utifrån det faktum att vårt hem, planeten jorden, förändras som forskaren Johan Rockström bekräftat.

Referenser

Atapattu, Sumudu, ”Climate Change, Human Rights, and COP 21”, *Georgetown Journal Of International Affairs*, 17, 2, pp. 47-55, Political Science Complete, EBSCOhost, 2016.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, 3:e uppl. Lund : Studentlitteratur, 2012.

Blaiklock, A, Williams, C, ”Human Rights Discourse in the Sustainable Development Agenda Avoids Obligations and Entitlements”, *International Journal Of Health Policy & Management*, pp. 387-390, Business Source Complete, EBSCOhost, 2016.

Humphreys, Stephen (ed.), *Human Rights and Climate Change*, Cambridge, Cambridge University Press, 2009.

International Monetary Fund, ”About the IMF”, *The International Monetary Fund*, <http://www.imf.org/external/about.htm>, hämtad 04-01-17.

IPCC, ”Summary for policymakers” i *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Field, C.B., V.R. Barros, D.J. Dokken, K.J. Mach, M.D. Mastrandrea, T.E. Bilir, M. Chatterjee, K.L. Ebi, Y.O. Estrada, R.C. Genova, B. Girma, E.S. Kissel, A.N. Levy, S. MacCracken, P.R. Mastrandrea, and L.L. White (eds.)], Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, pp. 1-32, 2014.

OHCHR, ”Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016”.

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/HRAndClimateChange/Pages/ClimateChange.aspx>, hämtad 20-11-16.

OHCHR, ”The rights of those disproportionately impacted by climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 2016.

OHCHR, ”Human rights, migration, and displacement related to the adverse impacts of climate change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 2016.

OHCHR, ”Taking Action on Human Rights and Climate Change”, *Expert Meeting on Climate Change and Human Rights 6-7 October 2016*, 2016.

OHCHR, ”Who we are”, <http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/WhoWeAre.aspx>, hämtad 05-01-17.

Robinson, Mary, ”Why climate change is a threat to human rights”, *Ted – ideas worth spreading*,
https://www.ted.com/talks/mary_robinson_why_climate_change_is_a_threat_to_human_rights?utm_source=tedcomshare&utm_medium=referral&utm_campaign=tedspread, hämtad 02-01-17, 2015.

Rockström, Johan, *Big world, small planet: välfärd inom planetens gränser*, Max Ström, Stockholm, 2015.

The Nansen Initiative, ”About Us”, <https://www.nanseninitiative.org/secretariat/>, hämtad den 27-12-16.

van Dijk, Teun, ”Principles of Critical Discourse Analysis”, i *Discourse and Society*, vol. 4 nr 2, 1993.

Woods, Kerri., *Human Rights and Environmental Sustainability* [Elektronisk resurs], Edward Elgar Publishing, 2010.